

Sammatin koulun lapset kuuntelivat hiiskumatta Risto Piekan tarinointia Elias Lönnotista.

Sammatin rohveessoria muisteltiin Kalevalan päivänä

Risto Piekka muistutti koululaisia Lönnrotin suurteoista

MARJA PUISTO

KALEVALAN PÄIVÄÄ juhlistettiin Sammatisa Sampaalassa juhlien ja suurmies Elias Lönnrotia kirjastossa muistellen. Sammattiseuran hallituksen puheenjohtaja **Risto Piekka** piti päivällä kirjastossa mielenkiintoisen luennon Elias Lönnrotin elämästä. Aiheet oli koottu kohdeyleisö hyvin huomioiden, suurin osa yleisöstä oli Sammatin koululaisia, joita kiinnosti Lönnrotin tekemä mittava työ Sammatin ja paikkakunnan koulun hyväksi.

Lönnrotin meriittilistä on tunnetusti pitkä, neroa monilahjakasta miestä kosiskeltiin niin Ruotsiin, Saksaan kuin Amerikkaankin. Hänet tunnettiin maailman tieteellisissä piireissä. Lönnrotin sydän sykki kuitenkin aina oman maan kansalle. Halu auttaa ihmisiä, ja varsinkin oman paikkakunnan asukkaita, oli väkevä.

–Lönnrot oli 150 vuotta edellä aikaansa. Hän teki ehdotuksen nykyaikaisen terveyskeskusjärjestelmän perustasta. Hän ehdotti, että jokaiselle paikkakunnalle pitää saada lääkäri, rokottaja ja kättilö. Ykkösasia, mitä hän kehoitti oli ”peskää itsenne säännöllisesti”, toiseksi ”syökää terveellisesti” ja kolmanneksi hän varoitti viinan vaaroista. Sammatisa hän tuli itse potilaiden luo eikä veloittanut heiltä mitään, Piekka kertoi.

Lönnrot toimi lääkärinä ja myös kanttorina Kajaanissa. Hänen työnsä merkittävyyden varsinkin koleraan taltuttamisessa Hietalahden lasaretissa huomasi myös Nikolai I. Keisari palkitsi Lönnrotin briljantisormuksella, jonka suurmies sai pujottaa 18 vuotta myöhemmin kihlattunsa

Maria Piponiuksen nimeksi.

PIEKKA TOTESI maailmassa olevan 8 000 tunnustettua kansalaisleeposta, joista yksi on Kalevala. Kirja, joka on käännetty 59 kielelle. Lönnrot osoitti Kalevalalla Suomen kielen olevan kulttuurikieli, eepoksella hän rakensi suomalaisille muinaishistorian. Lönnrot keräsi Kalevalaan kymmeniä tuhansia säkeitä ja rakensi omasta päästään juonnon. Piekka muistutti Kalevalan merkityksestä myös taiteessa, innoituksensa ovat teoksesta ovat saaneet niin kuvataitee kuin musiikkikin.

Lönnrot keräsi runonkeruumatkoillaan myös kasveja. Näin syntyi kasveilekin suomenkielinen nimi Lönnrotin poimissa kasvin kedolta ja kysyessä paikallisilta, miksi he kasvia kutsuvat. Kasvit saivat oman kirjansa, Lönnrotin kirjoittaman Flora Fennica. Lönnrotin perintö kuuluu jokapäiväisessä elämässämme, hänen kehittämiensä sanoja on lähes jokaisessa lauseessamme.

–Lönnrot teki 20 vuotta Ruotsi–Suomi sanakirjaa, valmiista vihoista löytyi 200 000 sanaa. Tällä työllään Lönnrot rakensi suomen kirjakielen. Sanakirja on kielentutkijoille keskeinen tiedon lähde. Juridisessakin sanastossa on 1000 hänen kehittämänsä sanaa.

LÖNNROT AJOI voimakkaasti kouluasiaa Sammatisa. Vastustus oli suurta, niin kuin usein uusia ideoita kohtaan. Lönnrot keksi väylän, miten saada paikkakunnan tilalliset myötämielisiksi ajatukselle. Lönnrot totesi kuntakokouksen tarvitsevan tilat kokouksilleen. Näin rakennuspuuhiin päästiin ja koulukin saatiin avattua vuonna 1868.

Risto Piekka jakoi monisteita, joissa oli tietoiskuja suurmiehestä.

Kuntakokous edellytti, että Lönnrot maksaa itse puolet koulun kustannuksista. Lönnrot piti huolta koulustaan tuomalla sinne kirjoja, papereita ja muita koulutarvikkeita. Lönnrotin sydämen suuruudesta kertoo se, että maan karsieissä nälkävuosista (1867–69) ja koulun sulkemisen ollessa tämän vuoksi väistämätöntä, Lönnrot esti koulun sulkemisen lupaamalla ruokkia koululaiset.

Monialainen lahjakkuus vaikutti monella saralla.

Lönnrot hoiti tarvittaessa saarnamiehen työt, teki virsiä, opetti ja otti aktiivisesti osaa yhteiskuntapolitiiseen elämään. Lönnrot oli myös lehtimies. Hänen toimestaan Suomeen syntyi ensimmäisen aikakauslehti ”Mehiläinen”. Hän jakoi valistusta niin terveistä elämäntavoista, maanviljelyksestä tai kasvien hyödyntämisestä ravinnossa. Mies tiesi mistä kirjoitti, köyhyydessä kasvanut poika oli pysynyt hengissä toisinaan jäkäläsopan avulla.

Lönnrot pystyi keräämään oppeja eri maista ja kulttuureista, puhuihan hän peräti 12 eri kieltä. Onneksi Sammattiseura pitää huolta, että Suomen kansallishengen luojan, Sammatin rohveessorin muisto säilyy. Pienten koululaisten mieleen jäi varmasti ainakin joitakin tiedonmurusia oman kylän rohveessorin merkiteoista.